

Remissvar – Nya regler om arv och testamente (SOU 2025:91)

Sammanfattning av remissvaret

Finspångs kommun ställer sig i huvudsak positiv till de förslag som lämnas i betänkandet SOU 2025:91. Utredningen presenterar en genomarbetad modernisering av arvs- och testamentsrätten som i stora delar är väl anpassad till dagens samhällsutveckling, förändrade familjebildningar och ökade krav på rättssäkerhet.

Ur ett kommunalt perspektiv är det av särskild betydelse att regelverket bidrar till tydlighet och förutsebarhet i situationer som ofta får direkta följdverkningar för kommunala verksamheter. Samtidigt vill Finspångs kommun tydligt framhålla att flera av de föreslagna förändringarna – särskilt när de betraktas sammantaget – medför ökad arbetsbelastning och ökade kostnader för kommunerna, inte minst inom överförmyndarverksamheten men även för socialtjänsten och äldreomsorgen.

Kommunen delar utredningens bedömning att den legala arvsrätten inte bör utvidgas till att omfatta kusiner.

Kommunala utgångspunkter

Även om arvs- och testamentsrätten i grunden är civilrättslig, får regelverket i praktiken betydande konsekvenser för flera kommunala verksamheter. I Finspångs kommun berörs särskilt socialtjänsten, äldreomsorgen och överförmyndaren, som i olika skeden möter följderna av oklara arvsförhållanden, tvister, otillräckligt skydd för efterlevande eller misstankar om otillbörlig påverkan.

När arvsrättsliga frågor är otydliga eller leder till långdragna processer riskerar kommunen att behöva hantera akuta insatser, interimistiska lösningar eller ekonomiskt bistånd i situationer som ofta redan är socialt och emotionellt belastade. Ett tydligt och modernt regelverk är därför av stor betydelse, både för den enskildes rättssäkerhet och för kommunens möjligheter att bedriva effektiv och rättssäker verksamhet.

Samtidigt behöver lagstiftningen utformas med en realistisk bild av kommunernas ansvar och kapacitet. Förslag som innebär fler bedömningar, fler beslut och mer komplex handläggning får ofrånkomligen konsekvenser för kommunernas resursbehov.

Arvsrätt för kusiner

Finspångs kommun delar utredningens bedömning att den legala arvsrätten inte bör utvidgas till att omfatta kusiner.

Utredningen visar att det saknas tillräckligt stöd för antagandet att arvlåtares förmodade vilja typiskt sett är att kusiner ska ärva framför att kvarlåtenskapen tillfaller Allmänna arvsfonden. Kommunen instämmer även i bedömningen att en sådan förändring skulle riskera att leda till mer komplicerade och tidskrävande beslutningar, med ökade kostnader som följd.

Ur Finspångs kommuns perspektiv är det dessutom av betydelse att Allmänna arvsfonden även fortsättningsvis kan fullgöra sitt uppdrag. Medel från fonden används ofta till verksamheter och projekt som kompletterar eller avlastar kommunala insatser, särskilt inom områden som rör barn och unga, äldre samt personer med funktionsnedsättning. Eventuella brister i fondens verksamhet bör därför hanteras genom styrning och uppföljning, inte genom förändringar i den legala arvsordningen.

Förlust av rätt att ärva eller ta testamente

Finspångs kommun ser positivt på att reglerna om förlust av rätt att ärva eller ta testamente ses över och förtydligas.

Tydligare regler som bättre fångar situationer där arv eller testamente tillkommit genom otillbörlig påverkan stärker skyddet för personer i beroendeställning, exempelvis äldre eller personer med nedsatt beslutsförmåga. Detta är frågor som i praktiken ofta berör kommunala verksamheter, inte minst socialtjänsten och överförmyndaren.

För överförmyndaren är det av särskild betydelse att regelverket ger ett tydligare rättsligt stöd i situationer där en huvudmans vilja ifrågasätts i efterhand. Samtidigt innebär dessa ärenden ofta omfattande utredning och kvalificerade bedömningar, vilket medför ökad arbetsbelastning. Förslagen bidrar till ökad rättssäkerhet men kan inte anses vara resursneutrala för kommunen.

Stärkt skydd för efterlevande sambor

Finspångs kommun tillstyrker förslagen om stärkt skydd för efterlevande sambor.

I kommunens verksamheter möter man återkommande situationer där efterlevande sambor, trots långvariga relationer och gemensam ekonomi, står utan tillräckligt rättsligt skydd vid dödsfall. Detta kan leda till osäker boendesituation och behov av ekonomiskt bistånd.

Samtidigt vill kommunen uppmärksamma att de föreslagna reglerna i praktiken kan leda till fler ärenden där överförmyndaren behöver ta ställning till arvsavstående, efter arv och barns rätt till laglott. Dessa ärenden är ofta juridiskt komplexa och tidskrävande, vilket innebär ökad arbetsbelastning för överförmyndaren.

Arvsavståenden

Finspångs kommun är positiv till att frågor om arvsavståenden föreslås regleras tydligare i lag.

Tydligare regler om formkrav och rättsverkningar bidrar till ökad rättssäkerhet och mer enhetlig tillämpning. Samtidigt bedömer kommunen att de nya reglerna kommer att leda till fler ärenden där kommunens samtycke krävs enligt föräldrabalken, vilket innebär fler beslut och därmed ökade handläggningsekostnader för överförmyndaren.

Testamentsregister i offentlig regi

Finspångs kommun tillstyrker förslaget om att inrätta ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi, administrerat av Skatteverket.

Att testamenten i större utsträckning kan lokaliseras och bekräftas vid dödsfall bedöms ha positiva effekter även för kommunala verksamheter. För äldreomsorgen och överförmyndaren innebär detta ökad tydlighet kring om ett giltigt testamente finns, vilket minskar risken för osäkerhet och efterföljande konflikter. För socialtjänsten underlättas bedömningar av den enskildes ekonomiska situation.

Kommunen delar bedömningen att registret inte i sig innebär nya direkta administrativa uppgifter för kommunerna, men vill framhålla att tillgången till tydlig information i ett tidigt skede är avgörande för att begränsa kommunala följdkostnader.

Digitala testamenten

Finspångs kommun är positiv till att möjligheten att upprätta digitala testamenten införs, under förutsättning att detta sker inom ramen för en statlig och säker lösning.

För kommunala verksamheter innebär detta ökad tydlighet kring testamentens giltighet, men även här är det viktigt att systemet utformas så att det minimerar behovet av efterhandsprövningar och kompletterande utredningar på kommunal nivå.

Uppgifter om testamentsvittnen

Finspångs kommun tillstyrker förslaget om skärpta krav på uppgifter om testamentsvittnen.

Tydligare krav bidrar till att minska risken för ogiltiga testamenten och därmed även risken för tidskrävande rättsliga processer och utredningar som ofta involverar kommunala verksamheter.

Nödtestamenten

Finspångs kommun är i huvudsak positiv till att reglerna om nödtestamenten moderniseras.

För överförmyndaren och äldreomsorgen kan de moderniserade reglerna innebära att fler situationer behöver bedömas i efterhand, exempelvis där vård- och omsorgspersonal varit närvarande i livets slutskede. Detta ställer ökade krav på dokumentation och utredning, vilket behöver beaktas i den fortsatta beredningen.

Kommunala verksamhetsperspektiv – samlad bedömning

Sammantaget bedömer Finspångs kommun att utredningens förslag har flera positiva effekter ur ett rättssäkerhets- och individperspektiv. Samtidigt vill kommunen tydligt framhålla att förslagen inte är kostnads- eller arbetsbelastningsneutrala för kommunerna.

För överförmyndaren innebär förslagen fler beslut enligt föräldrabalken, mer komplexa bedömningar och ett ökat behov av ställföreträdarskap, inklusive tillfälliga gode män. Detta leder till ökad arbetsbelastning och ökade kostnader för handläggning och arvoden.

För socialtjänsten innebär mer omfattande dödsbohantering och släktutredningar ökade administrativa och ekonomiska åtaganden. Även äldreomsorgen berörs genom ökat behov av samordning och dokumentation i livets slutskede.

Utredningens slutsats att förslagen inte medför några kostnadsökningar för kommunerna delas därför inte av Finspångs kommun. De konsekvenser som beskrivs i betänkandet, tillsammans med kommunernas praktiska erfarenheter, visar på ett tydligt behov av att tillämpa den kommunala finansieringsprincipen.

Avslutande bedömning

Finspångs kommun bedömer att förslagen i SOU 2025:91 i stora delar är väl avvägda och ändamålsenliga ur ett rättssäkerhets- och samhällsperspektiv. Samtidigt är det avgörande att lagstiftningen utformas med full insikt om de ökade åtaganden som läggs på kommunerna.

Kommunen tillstyrker därför betänkandets huvudsakliga förslag, men förutsätter att de ökade kostnader och den ökade arbetsbelastning som följer för kommunerna beaktas i den fortsatta lagstiftningsprocessen och hanteras i enlighet med finansieringsprincipen.